

Original Paper

Effect of eight weeks of standard training and functional stabilization on pain and functional movement in women with patellofemoral pain

Noushafarin Niknam (M.A), M.A in Corrective Exercise and Sport Injury, School of Physical Education and Sport Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. ORCID ID: 0000-0002-1116-7434

*Seyed Sadradin Shojaedin (Ph.D), Corresponding Author, Associate Professor, Department of Biomechanics and Corrective Exercise and Sport Injuries, University of Kharazmi, Tehran, Iran. E-mail: sa_shojaedin@yahoo.com ORCID ID: 0000-0003-0272-6748

Malihe Hadadnezhad (Ph.D), Assistant Professor, Department of Biomechanic and Sport Injury, School of Physical Education and Sport Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. ORCID ID: 0000-0002-5826-1524

Abstract

Background and Objective: Patellofemoral pain is the most common and controversial musculoskeletal problem. Several studies have focused on its causes, prevention, and treatment strategies. This study was done to determine the effect of eight weeks of standard and functional stabilization training on pain and functional movement of women with patellofemoral pain.

Methods: This quasi-experimental study was performed on 45 non-athletic women with patellofemoral pain syndrome aged 18-35 years. Subjects were divided into three standard, functional stabilization training and the control group and followed for 8 weeks. Pain was measured by visual analogue scale and functional movement was measured by the KUJALA (Anterior knee Pain Scale).

Results: Severity of pain significantly reduced in the two interventional groups (standard and functional stabilization training) in comparison with control group ($P<0.05$). Functional movement significantly increased in the two interventional groups in comparison with control group ($P<0.05$). Severity of pain and functional movement had no significant difference between the two intervention groups.

Conclusion: Performing each of the exercises, standard or functional stabilization training, for eight weeks, had beneficial effect on reducing pain and improving functional movement in patients with patellofemoral pain syndrome.

Keywords: Patellofemoral pain syndrome, Exercise, Pain, Movement

---

Received 9 Sep 2018

Revised 11 Jun 2019

Accepted 19 Jun 2019

Cite this article as: Niknam N, Shojaedin SS, Hadadnezhad M. [Effect of eight weeks of standard training and functional stabilization on pain and functional movement in women with patellofemoral pain]. J Gorgan Univ Med Sci. 2020 Summer; 22(2): 49-57. [Article in Persian]

مقایسه اثر هشت هفته تمرین متداول و ثباتی عملکردی بر درد و عملکرد حرکتی زنان با درد کشکی - رانی

ORCID ID: 0000-0002-1116-7434

نوش آفرین نیکنام، کارشناس ارشد آسیب شناسی و حرکات اصلاحی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

ORCID ID: 0000-0003-0272-6748

* دکتر سید صدرالدین شجاع الدین، دانشیار، گروه بیومکانیک و آسیب شناسی ورزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

ORCID ID: 0000-0002-5826-1524

دکتر ملیحه حداد نژاد، استادیار، گروه بیومکانیک و آسیب شناسی ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: درد کشکی - رانی یکی از شایع ترین و بحث برانگیزترین مشکلات اسکلتی عضلانی است. به همین دلیل مطالعات فراوانی در مورد علل بروز و راه های پیشگیری و درمان آن انجام شده است. این مطالعه به منظور مقایسه اثر هشت هفته تمرین متداول و ثباتی عملکردی بر درد و عملکرد حرکتی زنان با درد کشکی - رانی انجام شد.

روش بررسی: در این مطالعه شبه تجربی ۴۵ زن غیرورزشکار مبتلا به درد کشکی - رانی با دامنه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال به صورت غیرتصادفی به سه گروه ۱۵ نفری تمرین ثباتی عملکردی، تمرین متداول و گروه کنترل تقسیم شدند و به مدت ۸ هفته مورد مطالعه قرار گرفتند. به منظور اندازه گیری متغیر شدت درد از مقیاس سنجش دیداری درد و عملکرد حرکتی از پرسشنامه کیوجالا استفاده گردید.

یافته ها: در پایان مطالعه شدت درد در دو گروه مداخله (تمرین متداول و ثبات عملکردی) در مقایسه با گروه کنترل کاهش آماری معنی داری داشت ($P < 0/05$). عملکرد حرکتی در گروه های مداخله در مقایسه با گروه کنترل افزایش آماری معنی داری داشت ($P < 0/05$). تغییرات شدت درد و عملکرد حرکتی پس از مداخله در بین دو گروه مداخله تفاوت آماری معنی داری نشان ندادند.

نتیجه گیری: روش درمانی تمرین ثباتی عملکردی و روش تمرین متداول به مدت هشت هفته، اثرات سودمندی بر کاهش درد و بهبود عملکرد حرکتی در زنان مبتلا به درد کشکی - رانی دارد.

کلید واژه ها: درد کشکی - رانی، ورزش، درد، حرکت

* نویسنده مسؤل: دکتر سید صدرالدین شجاع الدین، پست الکترونیکی sa_shojaedin@yahoo.com

نشانی: تهران، خیابان شهید مفتاح نرسیده به انقلاب، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه خوارزمی، تلفن و نمابر ۰۲۱-۸۸۸۲۵۸۱۸

وصول مقاله: ۱۳۹۷/۶/۱۸، اصلاح نهایی: ۱۳۹۸/۳/۲۱، پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۳/۲۹

مقدمه

باعث افزایش فشار بر روی غضروف و استخوان زیر غضروف شده و درد کشکی - رانی و راستای نامناسب کشکک را ایجاد کند. از عوامل مهم بروز این عارضه عدم تعادل در قدرت عضلات باز کننده زانو به ویژه عضله واستوس مدیالیس (پهن داخلی) و بخش تحتانی مورب آن یا زمان شروع به فعالیت همراه با تأخیر این عضله است که هدف بسیاری از تحقیقات توانبخشی قرار گرفته است (۴). با توجه به نتایج تحقیقات انجام شده از عوامل مهم دیگر در ایجاد درد کشکی - رانی، ضعف در قدرت عضلات ابدکتور و چرخاننده خارجی ران است که این عضلات بخشی از ثبات ناحیه مرکزی بدن را فراهم می کند (۵). ضعف این عضلات ناحیه مرکزی در ایجاد یک بنیان ضعیف و بی ثبات و به عنوان پیش بینی کننده آسیب های اندام تحتانی محسوب می شوند؛ در حالی که ران و تنه، به عنوان یک واحد عملکردی در نظر گرفته شده و مشکلات ناشی از راستای غیر صحیح کشکک نیز تا حدودی به عدم عملکرد مناسب عضلات مرکزی تنه نسبت داده شده است (۶ و ۷). شواهد

درد کشکی - رانی (Patellofemoral pain) یکی از شایع ترین و بحث برانگیزترین مشکلات اسکلتی - عضلانی است. به گونه ای که ۳۱-۲۳ درصد از مراجعه کنندگان به مراکز پزشکی ورزشی را تشکیل می دهد (۱). درد کشکی - رانی در خصوص دامنه وسیعی از ناهنجاری های آناتومیکی و آسیب شناسی به کار می رود که موجب درد در قدام زانو یا پشت کشکک زانو می شوند. این درد در هنگام فعالیت هایی نظیر دویدن، انجام اسکات، بالا و پایین رفتن از پله، دو زانو و چهار زانو نشستن برای مدت طولانی به طور شایع به وجود می آید (۲). دلیل اصلی این بیماری هنوز شناخته شده نیست؛ اما هر عاملی که زاویه Q را افزایش دهد؛ زمینه را برای ایجاد و گسترش درد کشکی - رانی فراهم می نماید و زنان به علت داشتن لگن عریض تر و افزایش آنتی ورژن ران، زاویه Q بزرگ تری دارند و برای ابتلا به این عارضه مستعد تر هستند (۳). ترکیبی از متغیرهایی نظیر شرایط غیر طبیعی اندام تحتانی، سفتی بافت نرم، ضعف عضلانی و تمرینات شدید در مورد ورزشکاران ممکن است

علمی نشان می دهد که در افراد دارای این عارضه درد بر الگوهای حرکت و عملکرد اثرگذار است. بسیاری از محققان معتقدند این عارضه به این دلیل اتفاق می افتد که عضلات ران در مقایسه با طول ران نسبتاً کوتاه می شوند و در نتیجه موجب ایجاد وضعیت تنش زا در عضلات زانو می شوند (۸). ثبات لگن و تنه در کلیه حرکات اندام ها ضرورت دارد و ثبات دینامیک تنه توسط عضلات این ناحیه تأمین می شود و اختلال در این سیستم می تواند باعث بروز مشکلات عضلانی - اسکلتی در سایر قسمت های بدن شود (۹). در برخی تحقیقات نتایج نشان داده که استقامت عضلات ثبات دهنده تنه در ورزشکاران زن مبتلا به درد کشککی - رانی کمتر از ورزشکاران غیرمبتلا است و بیشترین تفاوت بین دو گروه در استقامت عضلات ثبات دهنده قدامی تنه (شکم) یافت شد (۹). ضعف در عضلات بالاتر از مفصل زانو در ناحیه کمر، لگنی و رانی می تواند با ایجاد ضعف در فونداسیون اندام تحتانی و تأثیر در راستای اندام تحتانی از عوامل مهم در ایجاد و تشدید درد کشککی - رانی باشد (۱۰).

با وجود شیوع درد کشککی - رانی، درباره علت شناسی آن اختلاف نظرهای بسیاری وجود دارد. لیکن با این وجود تاکید عمومی بر این عقیده است که این بیماری در نتیجه قرارگیری کشکک در راستای غیرطبیعی ایجاد می شود و به نظر می رسد از بین بردن یا کاهش میزان درد در این افراد باعث بهبود در عملکرد آنها می شود (۱۱). نتایج بعضی تحقیقات نشان داده که تمرینات ثباتی عملکردی مرتبط با اندام تحتانی در حین فعالیت های عملکردی، منافع بیشتری برای زنان دارای درد کشککی - رانی در مقایسه با درمان متمرکز بر تقویت عضلات کوادرپس دارد. ثبات مرکزی، محوری برای عملکرد بیومکانیکی موثر اندام ها است که از طریق افزایش تولید نیرو و کاهش بارهای مفصلی در تمامی انواع فعالیت ها از دوییدن تا پرتاب کردن عمل می کند (۱). لذا در درمان بیماران مبتلا به درد کشککی - رانی علاوه بر تمرینات متداول عضلات ناحیه مفصل زانو توجه به قدرت و استقامت عضلات تنه نیز ضروری است و به نظر می رسد افزایش قدرت و استقامت عضلات ناحیه مرکزی تنه تأثیر مثبتی روی یادگیری حرکتی دینامیک صحیح اندام تحتانی داشته باشد (۱۲)؛ اما نوع و مدت زمان مورد نیاز برای تاثیر تمرینات ورزشی بر درد کشککی - رانی مشخص نگردیده است. از این رو این مطالعه به منظور مقایسه اثر هشت هفته تمرین متداول و ثباتی عملکردی بر درد و عملکرد حرکتی زنان با درد کشککی - رانی انجام شد.

روش بررسی

این مطالعه شبه تجربی روی ۴۵ زن غیرورزشکار با دامنه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال مبتلا به درد کشککی - رانی با تشخیص پزشک متخصص ارتوپدی مراجعه کننده به باشگاه ورزشی فرنوش در شهر یاسوج

طی سال ۱۳۹۴ انجام شد.

در یک غربالگری اولیه (بر اساس هدفمند بودن و در دسترس بودن) تعداد ۴۵ نفر واجد شرایط به طور هدفمند به عنوان آزمودنی های تحقیق انتخاب شدند و به صورت غیرتصادفی در سه گروه ۱۵ نفری تمرینات ثباتی عملکردی، تمرینات متداول و کنترل قرار گرفتند.

معیارهای ورود به مطالعه شامل دامنه سنی بین ۱۸ تا ۳۵ سال، جنس مؤنث، غیرورزشکار بودن و دارا بودن حداقل یک مورد از بندهای زیر براساس تشخیص پزشک متخصص ارتوپدی.

الف) وجود درد در ناحیه قدامی زانو و اطراف کشکک؛ ب) وجود درد در حین دوییدن، راه رفتن، پریدن، دوچرخه سواری کردن، اسکات، زانو زدن، بالا و پایین رفتن از پله، نشستن با زانوی خم به مدت طولانی؛ ج) مثبت بودن نتیجه آزمون کلارک (۱۳).

معیارهای عدم ورود به مطالعه شامل استفاده از داروهای رایج درد کشککی - رانی، سابقه جراحی در اندام تحتانی در یک سال گذشته، سابقه بیماری یا مصرف دارویی که سیستم عصبی را تحت تاثیر قرار دهد؛ داشتن ناهنجاری های وضعیتی، سابقه ورزشی خاص که سبب ایجاد تداخل در انجام تمرینات شود؛ هرگونه بیماری کلیوی، اختلالات گوارشی، بیماری های عفونی پوستی، زخم های باز، صرع، فشارخون غیرطبیعی و ظرفیت حیاتی پایین ریه ها، آسیب های خفیف سر، التهاب گوش میانی و مشکل وستیبولار بودند. عدم استفاده از داروهای معمول به این دلیل بود که مشخص شود تا چه حد تمرینات توانبخشی می تواند بر عارضه مورد نظر بدون مصرف دارو تاثیر داشته باشد.

از جمله معیارهای خروج از مطالعه نیز می توان به عدم شرکت در دو جلسه تمرینی متوالی و سه جلسه تمرینی غیرمتوالی، افزایش درد در حین انجام تمرینات و عدم همکاری مناسب برای انجام تمرینات اشاره کرد.

قبل از شروع فرایند تحقیق، به منظور تأیید صلاحیت شرکت کنندگان با پزشک متخصص ارتوپد هماهنگی نموده و پس از معرفی افراد واجدالشرایط به مطالعه مراحل اجرای تحقیق برای افراد شرح داده شد. سپس از افراد خواسته شد تا در صورت تمایل به شرکت در مطالعه برای انجام بررسی های اولیه در ساعات مشخص شده به باشگاه ورزشی مراجعه کنند. سپس برای افراد شرح داده شد که در هر زمان از مراحل انجام تحقیق در صورت عدم تمایل به ادامه همکاری می توانند انصراف دهند. قبل از هرگونه اندازه گیری، آزمودنی ها ابتدا فرم رضایت نامه کتبی شرکت در آزمون را تکمیل کردند و اطلاعات شخصی آنها جمع آوری گردید. سپس مقیاس دیداری درد به منظور اندازه گیری میزان درد زانو و پرسشنامه کیوجالا (Kujala: Anterior Knee Pain Scale)

جدول ۱: شرح پروتکل تمرینات ثباتی عملکردی

هفته	شرح تمرین	تعداد تکرار و فرکانس تمرین	بیشترت تمرین
۱ و ۲	ابتدا به حالت دمر روی زمین قرار گرفته، آنگاه دو دست در جلو به اندازه عرض شانه و پاها به موازات دست‌ها در عقب، سپس پاها را یک درمیان در امتداد بدن بالا آورده و نگه می‌دارد.	۲ ست، ۱۵ تکرار، ۱۰ ثانیه انقباض ایزومتریک	-
۱ و ۲	نشستن روی Swiss ball	۵ تکرار، ۲۰ ثانیه انقباض ایزومتریک	افزایش ۵ ثانیه انقباض
۱ و ۲	آبداکشن ایزومتریک لگن، چرخش خارجی در حالت ایستاده (تأکید بر فلکشن لگن و خم شدن تنه به سمت جلو)	۲ ست، ۲۰ تکرار، ۵ ثانیه انقباض ایزومتریک	افزایش ۲ ثانیه انقباض
۱ و ۲	آبداکشن لگن، چرخش خارجی، اکستنشن در حالت خوابیده به پهلو	۲ ست، ۲۰ تکرار، ۵ ثانیه انقباض ایزومتریک؛ مقاومت: وزنه معج یا؛ بار اولیه: ۲۰ درصد ۱RM	افزایش ۰/۵ Kg
۱ و ۲	اکستنشن لگن، چرخش خارجی در حالت دمر با فلکشن ۹۰ درجه زانو	۲ ست، ۲۰ تکرار، ۵ ثانیه انقباض ایزومتریک؛ مقاومت: وزنه معج یا؛ بار اولیه: ۲۰ درصد ۱RM	افزایش ۰/۵ Kg
۱ و ۲	آبداکشن لگن، چرخش خارجی با کمی فلکشن لگن و زانو در حالت خوابیده به پهلو	۲ ست، ۲۰ تکرار، ۵ ثانیه انقباض ایزومتریک؛ مقاومت: الاستیک باند؛ بار اولیه: مقاومت ۲ الاستیک باند به صورت موازی روی هم کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک باند به صورت موازی روی هم
۱ و ۲	فلکشن زانو در حالت دمر	۲ ست، ۲۰ تکرار؛ مقاومت: وزن وسیله تمرینی؛ بار اولیه: ۵۰ درصد ۱RM	افزایش ۱ تا ۲ Kg
۱ و ۲	اکستنشن زانو در حالت نشسته (فلکشن زانو از ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۲ ست، ۲۰ تکرار؛ مقاومت: وزن وسیله تمرینی؛ بار اولیه: ۵۰ درصد ۱RM	افزایش ۵ تا ۲ Kg
۱ و ۲	ایستادن تک یا روی صفحه بر ثبات (نایابدار) با تأکید بر فلکشن لگن و خم کردن تنه به جلو)	۳ ست، ۳۰ ثانیه‌ای	-
۳ و ۴ و ۵	پل از پهلو	۵ ست، ۳۰ ثانیه‌ای	افزایش ۵ ثانیه انقباض
۳ و ۴ و ۵	پل از جلو	۵ ست، ۳۰ ثانیه‌ای	افزایش ۵ ثانیه انقباض
۳ و ۴ و ۵	اکستنشن تنه روی Swiss ball بازوها در عرض سینه	۳ ست، ۱۲ تکرار	افزایش ۲ تکرار
۳ و ۴ و ۵	آبداکشن لگن، چرخش خارجی، اکستنشن در حالت خوابیده به پهلو	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۳ و ۴ و ۵	اکستنشن لگن، چرخش خارجی در حالت دمر	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۳ و ۴ و ۵	آبداکشن لگن، چرخش خارجی با کمی فلکشن لگن و زانو در حالت خوابیده به پهلو	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۳ و ۴ و ۵	پایین آوردن لگن در حالت ایستاده	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: وزنه معج یا؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۱ تا ۲ Kg
۳ و ۴ و ۵	چرخش خارجی لگن در زنجیره حرکتی بسته	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: الاستیک باند؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۳ و ۴ و ۵	ددلیفت به صورت تک پا	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: الاستیک باند؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۳ و ۴ و ۵	فلکشن زانو در حالت دمر	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۱ تا ۲ Kg
۳ و ۴ و ۵	اکستنشن زانو در حالت نشسته (فلکشن زانو از ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۱ تا ۲ Kg
۳ و ۴ و ۵	ایستادن تک یا روی صفحه بر ثبات (نایابدار) با تأکید بر فلکشن لگن و خم کردن تنه به جلو)	۳ ست، ۳۰ ثانیه‌ای	-
۶ و ۷ و ۸	پل از پهلو	۵ ست، ۴۵ تا ۶۰ ثانیه‌ای	افزایش ۵ ثانیه انقباض
۶ و ۷ و ۸	پل از جلو	۵ ست، ۴۵ تا ۶۰ ثانیه‌ای	افزایش ۵ ثانیه انقباض
۶ و ۷ و ۸	اکستنشن تنه روی Swissball اجرا کردن در حالی که دست‌ها پشت گردن باشد.	۳ ست، ۱۲ تکرار	افزایش ۲ تکرار
۶ و ۷ و ۸	آبداکشن لگن، چرخش خارجی، اکستنشن در حالت خوابیده به پهلو	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۶ و ۷ و ۸	اکستنشن لگن، چرخش خارجی در حالت دمر	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۶ و ۷ و ۸	آبداکشن لگن، چرخش خارجی با کمی فلکشن لگن و زانو در حالت خوابیده به پهلو	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۶ و ۷ و ۸	پایین آوردن لگن در حالت ایستاده	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: وزنه معج یا؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۱ تا ۲ Kg
۶ و ۷ و ۸	چرخش خارجی لگن در زنجیره حرکتی بسته	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: الاستیک باند؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۶ و ۷ و ۸	ددلیفت به صورت تک پا (تمرین در جلو آینه و اجرا با مقاومت الاستیک دور زانو که اندام را حمایت کند و آبداکشن لگن و چرخش خارجی را تقویت کند.)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: ۱ الاستیک باند؛ بار اولیه: مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی کمتر از ۱RM	افزایش مقاومت ۱ الاستیک به صورت موازی روی هم
۶ و ۷ و ۸	اسکوات تک پا (تمرین در جلو آینه و اجرا با مقاومت الاستیک دور زانو که اندام را حمایت کند و آبداکشن لگن و چرخش خارجی را تقویت کند.) با تأکید بر فلکشن لگن و خم کردن تنه به جلو	۳ ست، ۱۲ تکرار	-
۶ و ۷ و ۸	لانگ جلو (تمرین در جلو آینه و اجرا با مقاومت الاستیک دور زانو در قسمت قدامی با تقویت آبداکشن چرخش خارجی لگن با تأکید بر فلکشن لگن و خم کردن تنه به جلو)	۳ ست، ۱۲ تکرار	-
۶ و ۷ و ۸	فلکشن زانو در حالت دمر	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۱ تا ۲ Kg
۶ و ۷ و ۸	اکستنشن زانو در حالت نشسته (فلکشن زانو از ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱RM	افزایش وزنه ۵ تا ۲ Kg
۶ و ۷ و ۸	ایستادن تک یا روی صفحه بر ثبات (نایابدار) با تأکید بر فلکشن لگن و خم کردن تنه به جلو)	۳ ست، ۳۰ ثانیه‌ای	-

جدول ۲: شرح پروتکل تمرینات متداول

هفته	شرح تمرین	تعداد تکرار و فرکانس تمرین	بیشرفت تمرین
۲و۱	کشش کوادریسپس و رتیناکولوم خارجی	۳ ست، ۳۰ ثانیه با حداکثر دامنه حرکتی که آزمودنی تحمل کند.	-
۲و۱	کشش همسترینگ	۳ ست، ۳۰ ثانیه با حداکثر دامنه حرکتی که آزمودنی تحمل کند.	-
۲و۱	کشش نعلی	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۲و۱	کشش دو قلو	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۲و۱	کشش ایلوتیبیال باند	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۲و۱	(SLR) بالا بردن پا به طور مستقیم در حالت طاق باز	۲ ست، ۲۰ تکرار؛ مقاومت: وزنه میج پا؛ بار اولیه: ۵۰ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۲و۱	باز کردن زانو در حالت نشسته (خم کردن زانو از زاویه ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۲ ست، ۲۰ تکرار؛ مقاومت: وزن وسیله تمرینی؛ بار اولیه: ۵۰ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۲ تا ۵ Kg
۲و۱	پرس پا (خم کردن زانو از زاویه صفر درجه تا ۴۵ درجه)	۲ ست، ۲۰ تکرار؛ مقاومت: وزن وسیله تمرینی؛ بار اولیه: ۵۰ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۵ تا ۱۰ Kg
۲و۱	اسکوات با دیوار به وسیله توپ (خم شدن زانو از زاویه صفر درجه تا ۶۰ درجه)	۲ ست، ۲۰ تکرار، ۵ ثانیه انقباض	۲ ثانیه افزایش زمان انقباض
۳ تا ۱	کشش کوادریسپس و رتیناکولوم خارجی	۳ ست، ۳۰ ثانیه با حداکثر دامنه حرکتی که آزمودنی تحمل کند.	-
۳ تا ۱	کشش همسترینگ	۳ ست، ۳۰ ثانیه با حداکثر دامنه حرکتی که آزمودنی تحمل کند.	-
۳ تا ۱	کشش نعلی	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۳ تا ۱	کشش دو قلو	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۳ تا ۱	کشش ایلوتیبیال باند	۳ ست، ۳۰ ثانیه ای	-
۳ تا ۱	(SLR) بالا بردن پا به طور مستقیم در حالت طاق باز	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۰/۵ Kg
۳ تا ۱	باز کردن زانو در حالت نشسته (خم کردن زانو از زاویه ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۲ تا ۵ Kg
۳ تا ۱	باز کردن زانو در حالت نشسته (خم کردن زانو از زاویه ۹۰ درجه تا ۴۵ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۲ تا ۵ Kg
۳ تا ۱	پرس پا (خم کردن زانو از زاویه صفر درجه تا ۴۵ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ بار اولیه: ۷۵ درصد ۱ RM	افزایش وزنه ۵ تا ۱۰ Kg
۳ تا ۱	اسکوات با دیوار به وسیله توپ (خم شدن زانو از زاویه صفر درجه تا ۶۰ درجه)	۳ ست، ۱۲ تکرار، ۱۰ ثانیه انقباض؛ مقاومت: نگه داشتن وزن بدن	۵ درصد وزن بدن
۳ تا ۱	بالا و پایین رفتن از روی تخته استپ به ارتفاع ۲۰ سانتی متر	۳ ست، ۱۲ تکرار؛ مقاومت: نگه داشتن وزن؛ بار اولیه: افزایش ۱۰ درصد وزن بدن	افزایش ۵ درصد وزن بدن
۳ تا ۱	ایستادن به صورت تک پا روی صفحه بر ثبات (نایایدار)	۳ ست، ۳۰ ثانیه؛ بار اول: چشم باز	چشم بسته

درخواست می شود تا عضله چهارسر ران را به صورت ایزومتریک منقبض کند. در صورت بروز درد و عدم توانایی در کامل نمودن انقباض عضله چهارسر ران، تست مثبت ارزیابی می شود. مثبت بودن این تست به عنوان ملاک ابتلا به درد کشککی - رانی در نظر گرفته شد (۱۳).

اندازه گیری درد مفصل زانو با استفاده از مقیاس دیداری درد (Visual Analogue Scales: VAS) انجام شد که نشان دهنده درد بیماران در حالت کلی است. این مقیاس به صورت یک خط ۱۰ سانتی متری رسم می شود و برای درک مفهوم میزان درد توسط بیماران بین صفر تا ۱۰ سانتی متر درجه بندی می شود. عدد صفر نشان دهنده عدم درد، عدد ۳-۱ درد خفیف، عدد ۴-۶ درد متوسط و عدد ۷-۱۰ درد شدید را نشان می دهد. از آزمودنی ها خواسته شد تا درد خود را بر روی خط کش VAS نشان دهند.

عملکرد حرکتی افراد با پرسشنامه کیوجالا اندازه گیری شد. پرسشنامه کیوجالا شامل ۱۳ پرسش است که مقیاس هایی چون درد، آتروفی عضلانی و تورم را در موقعیت های مختلف می سنجد. صفر کمترین نمره ای است که بیمار دریافت می کند و نشان دهنده آن است که شخص درد شدیدی دارد و نمره ۱۰ یعنی فرد کمترین درد ممکن را دارد. نمره هر کدام از پرسش ها متغیر بود و می توانست

برای اندازه گیری عملکرد حرکتی توسط آزمودنی ها تکمیل شد. پس از اندازه گیری های اولیه (پیش آزمون) اجرای پروتکل های تمرینی آغاز شد. به طوری که آزمودنی ها به مدت هشت هفته، هفته ای سه جلسه و هر جلسه به مدت ۶۰ دقیقه به تمرین پرداختند. به این ترتیب که در شروع هر جلسه ابتدا آزمون های مربوطه توسط محقق به طور کامل توضیح داده شد و سپس آزمودنی ها به مدت ۱۰ دقیقه گرم کردن عمومی (شامل دویدن آرام، تمرینات گرم کردن اندام فوقانی، تنه و اندام تحتانی) را انجام دادند و بعد به مدت ۴۰ دقیقه تمرینات مربوطه را انجام داده و در پایان به مدت ۱۰ دقیقه سرد کردن انجام گردید. در پایان جلسات تمرینی، از آزمودنی ها در موقعیتی مشابه پیش آزمون، پس آزمون به عمل آمد. تمرین اصلی در گروه تمرینات ثباتی عملکردی شامل ۱۶ تمرین و در گروه تمرینات متداول شامل ۱۱ تمرین بود که در هر دو گروه به صورت سه جلسه در هفته به مدت ۸ هفته انجام شد (جدول های ۱ و ۲). کلیه تمرینات تحت نظر متخصص ارتوپدی انجام گردید.

تست کلارک (Clark) توسط پزشک متخصص ارتوپدی انجام شد. در این تست بیمار به حالت طاق باز دراز می کشد. سپس کنار فوقانی کشکک به وسیله قسمت پرده مانند کف دست یا انگشتان شست و سبابه به سمت پایین فشار داده می شود. سپس از بیمار

جدول ۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی گروه‌های کنترل، تمرینات ثباتی عملکردی و تمرینات متداول در ابتدای مطالعه

گروه‌ها (n=10)	متغیرها	میانگین و انحراف معیار
کنترل	سن (سال)	29/20 ± 3/78
	قد (سانتی متر)	160/33 ± 8/38
	وزن (کیلوگرم)	65/18 ± 7/92
تمرینات ثباتی عملکردی	سن (سال)	29/67 ± 3/87
	قد (سانتی متر)	158/73 ± 6/49
	وزن (کیلوگرم)	65/76 ± 10/09
تمرینات متداول	سن (سال)	28/40 ± 5/03
	قد (سانتی متر)	158/60 ± 5/54
	وزن (کیلوگرم)	66/53 ± 7/79

جدول ۴: تحلیل کوواریانس برای بررسی اثربخشی تمرینات ثباتی عملکردی و تمرینات متداول بر درد و عملکرد حرکتی (n=45)

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P-value	اندازه اثر	قدرت مشاهده شده
درد	تفاوت در مقادیر پیش‌آزمون	12/201	1	12/201	2/457	0/130	0/093	0/240
	تفاوت درون گروهی	35/585	2	17/793	3/583	0/043*	0/230	
عملکرد حرکتی	تفاوت در مقادیر پیش‌آزمون	0/102	1	0/102	0/176	0/125	0/120	0/214
	تفاوت درون گروهی	7/065	2	3/533	6/125	0/007*	0/271	

* وجود تفاوت معنی‌دار درون گروهی

جدول ۵: نتایج آزمون تعقیبی LSD برای بررسی تفاوت گروه‌ها در متغیرهای وابسته تحقیق (n=45)

متغیر	گروه (I)	گروه (J)	اختلاف میانگین‌ها (I-J)	خطای استاندارد	P-value
درد	تمرینات ثباتی عملکردی	کنترل	-3/168	1/070	0/019*
	تمرینات متداول	تمرینات متداول	1/381	1/088	0/602
عملکرد حرکتی	تمرینات ثباتی عملکردی	کنترل	3/970	0/354	0/029*
	تمرینات متداول	تمرینات متداول	0/373	0/348	0/635
	تمرینات متداول	کنترل	4/045	0/439	0/001*

* وجود تفاوت معنی‌دار بین گروهی

تعقیبی LSD به منظور بررسی گروه‌ها در صورت وجود اختلاف معنی‌دار بین میانگین‌ها استفاده شد. سطح معنی‌داری همه آزمون‌ها کمتر از 0/05 در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌های سه گروه در جدول ۳ آمده است.

تفاوت بین میانگین‌های پیش‌آزمون و پس‌آزمون برای متغیر درد و عملکرد حرکتی در جدول ۴ آمده است. بین میانگین‌های پیش‌آزمون و پس‌آزمون درد و عملکرد حرکتی اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده شد ($P < 0/05$).

در پایان مطالعه شدت درد در دو گروه مداخله (تمرین متداول و

نمراتی چون صفر، ۲، ۸ و ۱۰ باشد. مجموع امتیازات پرسشنامه بین صفر تا ۱۰۰ بود که صفر نشان‌دهنده بدترین وضعیت و نمره ۱۰۰ نشان‌دهنده بهترین وضعیت بیماری از لحاظ عملکرد حرکتی تعیین شد (۱۴).

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-23 تجزیه و تحلیل شدند. از آمار توصیفی به صورت توصیف و سازمان‌دهی داده‌ها استفاده شد. در بخش آمار استنباطی با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف K-S نرمال بودن داده‌های خام مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه از آزمون M با کس برای بررسی همگنی ماتریس‌های واریانس-کوواریانس، تحلیل کوواریانس برای بررسی تفاوت بین میانگین‌های پیش‌آزمون و پس‌آزمون از ANCOVA و نیز از آزمون

ثبات عملکردی) در مقایسه با گروه کنترل کاهش آماری معنی داری داشت ($P < 0/05$). عملکرد حرکتی در گروه‌های مداخله در مقایسه با گروه کنترل افزایش آماری معنی داری داشت ($P < 0/05$). تغییرات شدت درد و عملکرد حرکتی پس از مداخله در بین دو گروه مداخله تفاوت آماری معنی داری نشان ندادند (جدول ۵).

بحث

با توجه به نتایج این مطالعه هر دو نوع تمرین ثباتی عملکردی و متداول سبب کاهش آماری معنی داری در درد و عملکرد حرکتی زنان با درد کشککی - رانی گردید. همچنین نتایج نشان داد بین تأثیر هشت هفته تمرین متداول و ثباتی عملکردی بر درد زنان با درد کشککی - رانی تفاوت وجود دارد. نتایج حاصل از پژوهش حاضر در خصوص فرضیه فوق نشان داد که هشت هفته تمرینات ثباتی عملکردی و تمرینات متداول موجب کاهش درد کشککی - رانی زنان شد. مطالعات متعددی در رابطه با اثر تمرین‌های ورزشی بر مشکلات عضلانی بیماران انجام شده است که نتایج حاصل از تحقیق حاضر با نتایج برخی مطالعات قبلی همخوانی دارد (۲۶-۱۵) و با نتایج برخی دیگر از محققین ناهمخوان است (۲۷ و ۲۸). از علل احتمالی این ناهمخوانی می‌توان به متفاوت بودن پروتکل تمرینی، تعداد جلسات تمرینی و نوع آزمودنی‌ها اشاره کرد.

از آنجا که عضلات ثبات‌دهنده مرکزی زیربنای تمام حرکات بدن است؛ افزایش قدرت آنها نه تنها موجب بالا بردن عملکرد ورزشی افراد ورزشکار و غیرورزشکار می‌شود؛ بلکه میزان آسیب‌دیدگی‌های آنها را نیز کاهش می‌دهد. عضلات مرکزی بدن قبل از حرکت اندام تحتانی، فعال می‌شوند و با تأمین پایداری و ایجاد یک سطح اتکای با ثبات برای انجام حرکات اندام تحتانی، نقش مهمی دارند (۲۹). در حین فعالیت‌های فانکشنال ثبات لگن و تنه به وسیله عضلات لومبولویک مانند فلکسورها، اکستنسورها، فلکسورهای جانبی و روتاتورهای تنه و لگن تأمین می‌شود که اغلب به عنوان عضلات هسته (Core) یا عضلات مرکزی تنه شناخته می‌شوند و عملکرد این عضلات، برای حرکات دیستال ضروری است (۳۰). ثبات لگن و تنه قبل از فعالیت اندام تحتانی اتفاق می‌افتد که باعث ثبات ستون فقرات برای ایجاد یک پایه و بنیان برای حرکات عملکردی می‌شود و بیان می‌کند که ورزشکاران باید قدرت کافی در عضلات ران و تنه داشته باشند که در صفحات حرکتی مختلف ثبات ایجاد شود (۷). از دیگر مشکلات این عارضه افزایش سفتی عضلانی با خم شدن طولانی مدت زانو است که باعث ایجاد درد در افراد مبتلا می‌گردد (۳۱). مشکلات ناشی از راستای غیرصحيح کشکک نیز تا حدودی به عدم عملکرد مناسب عضلات مرکزی تنه نسبت داده شده است (۸). ثبات مرکزی از این لحاظ در ورزش مهم است که ثبات پروگزیمال را برای حرکت

دیستال فراهم می‌کند (۱۵). در برخی تحقیقات نتایج نشان داده که استقامت عضلات ثبات‌دهنده تنه در ورزشکاران زن مبتلا به درد کشککی - رانی کمتر از ورزشکاران غیرمبتلا است و بیشترین تفاوت بین دو گروه در استقامت عضلات ثبات‌دهنده قدامی تنه (شکم) یافت شد. ضعف در عضلات بالاتر از مفصل زانو در ناحیه کمر، لگنی و رانی می‌تواند با ایجاد ضعف در فونداسیون اندام تحتانی و اثر در راستای اندام تحتانی از عوامل مهم در ایجاد و تشدید درد کشککی - رانی باشد (۱۰). با توجه به این که تمرینات ثبات‌دهنده ناحیه مرکزی بدن در این مطالعه شامل تقویت عضلات بالاتر از مفصل زانو در ناحیه کمر، لگنی و رانی بود؛ پس از اجرای تمرینات می‌توان اظهار داشت که عملکرد مناسب عضلات مرکزی نقش اساسی در قرار گرفتن لگن در وضعیت خنثی دارد. این حالت ممکن است بتواند منجر به قرارگیری استخوان ران در وضعیت طبیعی و در نتیجه منجر به بهبود راستای اندام تحتانی و وضعیت خوب مفصل زانو و کاهش فشارهای وارده بر غضروف مفصلی گردد که در بیماران باعث کاهش درد و بهبود عملکرد شده است (۱۰).

از این رو احتمالاً تمرینات ثباتی عملکردی و متداول در این مطالعه پس از اجرای تمرینات توانسته راستای نامناسب کشکک (جابجایی خارجی و تیلت) را بهبود بخشد و منجر به کاهش درد و فشار بر مفصل زانو و بهبود عملکرد بیماران گردد. تمرینات ثباتی عملکردی و متداول از طریق افزایش تولید نیرو و کاهش بارهای مفصلی باعث بهبود عملکرد مناسب عضلات و قرار گرفتن مفصل زانو در وضعیت خوب و در نتیجه منجر به کاهش درد مفصل می‌گردد.

بر اساس نتایج مطالعه حاضر، بین تأثیر هشت هفته تمرین متداول و ثباتی عملکردی بر عملکرد حرکتی زنان با درد کشککی - رانی تفاوت وجود دارد. نتایج حاصل از پژوهش حاضر در خصوص فرضیه فوق نشان داد هشت هفته تمرینات ثباتی عملکردی و تمرینات متداول بر عملکرد حرکتی زنان با درد کشککی - رانی تأثیر داشته است. نتایج حاصل از تحقیق حاضر با نتایج برخی مطالعات قبلی همخوانی دارد (۱۵ و ۲۴-۱۷) و با نتایج برخی دیگر از محققین ناهمخوان است (۲۷ و ۲۸). از علل احتمالی این ناهمخوانی می‌توان متفاوت بودن پروتکل تمرینی، تعداد جلسات تمرینی و نوع آزمودنی‌ها را ذکر نمود.

بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که بیماران با درد قدامی زانو، اغلب دچار عدم تعادل عضلانی هستند. به گونه‌ای که قدرت، ضعف و کوتاهی این عضلات بر امتداد و عملکرد بدن اثر به‌سزایی دارد. عدم توازن قدرت عضلات راستای بدن را بر هم می‌زند و زمینه وارد شدن فشارهای غیرمتعارف به مفاصل و بافت‌های دیگر را

عملکرد مفصل زانو را دچار اختلال کند (۳۴). وجود درد اسکلتی عضلانی و تغییر در افزایش و کاهش فعالیت عضله نیز می‌تواند فعالیت حرکتی را تحت تاثیر قرار دهد (۳۵). از این رو احتمالاً تمرینات متداول و ثباتی عملکردی با افزایش قدرت عضلات ابداتور و چرخاننده‌های خارجی ران که بخشی از ثبات ناحیه مرکزی بدن را نیز فراهم می‌آورند؛ سبب ایجاد یک بنیان قوی و با ثبات برای اندام تحتانی و افزایش دامنه حرکتی در این عارضه شده است.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به تعداد محدود حجم نمونه و مراجعین در یک مرکز اشاره نمود که باعث کاهش جنرالیزه کردن نتایج به کل بیماران می‌شود. پیشنهاد می‌گردد در مطالعات آتی، اثر تمرینات ثباتی عملکردی و متداول در بلندمدت (میزان ماندگاری اثر تمرینات) و بر روی مردان ارزیابی شوند.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که با توجه به اثر تمرینات ثباتی عملکردی و متداول بر درد و عملکرد حرکتی، این تمرینات می‌تواند به عنوان دو روش تمرینی ایمن و مؤثر در کاهش درد و بهبود عملکرد حرکتی زنان با درد کشککی - رانی مورد توجه قرار گیرند. لذا توصیه می‌شود از این دو روش در برنامه‌های درمانی و توانبخشی زنان با درد کشککی - رانی استفاده گردد.

تشکر و قدردانی

این مقاله نتیجه پایان‌نامه خانم نوش آفرین نیکنام برای اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته آسیب‌شناسی و حرکات اصلاحی از دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه خوارزمی بود. بدین وسیله از مسؤول محترم آزمایشگاه و ریاست محترم دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تشکر و قدردانی می‌گردد. همچنین از جناب آقای دکتر علی نیک نام، متخصص ارتوپدی که ما را در اجرای این مطالعه یاری نمودند؛ صمیمانه تشکر می‌نماییم. نویسندگان این مقاله هیچ تضاد منافی نداشتند.

References

1. Glaviano NR, Kew M, Hart JM, Saliba S. Demographic and epidemiological trends in patellofemoral pain. *Int J Sports Phys Ther.* 2015 Jun; 10(3): 281-90.
2. Kaya D, Citaker S, Kerimoglu U, Atay OA, Nyland J, Callaghan M, et al. Women with patellofemoral pain syndrome have quadriceps femoris volume and strength deficiency. *Knee Surg Sports Traumatol Arthrosc.* 2011 Feb; 19(2): 242-47. DOI: 10.1007/s00167-010-1290-2
3. Blazer K. Diagnosis and treatment of patellofemoral pain syndrome in the female adolescent. *Physician Assistant.* 2003 Sep; 27(9): 23-30.
4. Piva SR, Fitzgerald GK, Irrgang JJ, Fritz JM, Wisniewski S, McGinty GT, et al. Associates of physical function and pain in patients with patellofemoral pain syndrome. *Arch Phys Med Rehabil.* 2009 Feb; 90(2):285-95. DOI: 10.1016/j.apmr.2008.08.214

فراهم می‌آورد (۳۲). شواهد علمی نشان می‌دهد که در افراد دارای این عارضه درد بر الگوهای حرکت و عملکرد اثرگذار است (۲۳). تمرینات ثباتی عملکردی مرتبط با اندام تحتانی در حین فعالیت‌های عملکردی، منافع بیشتری برای زنان دارای درد کشککی - رانی در مقایسه با درمان متمرکز بر تقویت عضلات کوادرسیپس دارد (۱). لذا در درمان بیماران مبتلا به درد کشککی - رانی علاوه بر تمرینات متداول عضلات ناحیه مفصل زانو توجه به قدرت و استقامت عضلات تنه نیز ضروری است (۳۲). به نظر می‌رسد افزایش قدرت و استقامت عضلات ناحیه مرکزی تنه اثر مثبتی روی یادگیری حرکتی دینامیک صحیح اندام تحتانی داشته باشد (۱۲). ثبات مرکزی، محوری برای عملکرد بیومکانیکی موثر اندام‌ها است که از طریق افزایش تولید نیرو و کاهش بارهای مفصلی در تمامی انواع فعالیت‌ها از دوییدن تا پرتاب کردن عمل می‌کند (۱). با توجه به مطالب گفته شده، می‌توان بیان کرد که عملکرد مناسب عضلات مرکزی نقش اساسی در قرار گرفتن لگن در وضعیت خنثی دارد. این حالت در زنجیره حرکتی بسته حرکتی منجر به قرارگیری استخوان ران در حالت طبیعی و در نتیجه منجر به وضعیت خوب مفصل زانو می‌گردد. چنانچه مفصل زانو در وضعیت مناسبی قرار گیرد؛ باعث کاهش فشارهای وارده بر غضروف مفصلی می‌شود. همچنین به دلیل این که مفصل زانو در بین دو استخوان بلند ران و درشت نی قرار گرفته است؛ استحکام اندام‌های بالایی و پایینی این مفصل در استحکام مفصل زانو بسیار اثرگذارتر از زمانی است که تنها به استحکام این مفصل پرداخته می‌شود (۲۲). مهم‌ترین علت حرکت غیرطبیعی کشکک عدم تعادل اولیه در ثبات دهنده‌های دینامیک کشکک (عضلات پهن داخلی و پهن خارجی) است (۳۳). عضله پهن مایل داخلی به عنوان یک ثبات‌دهنده دینامیکی عمل می‌کند و به اصلاح راستای حرکت کشکک در دامنه ۲۰ تا ۳۰ درجه از باز شدن انتهایی زانو کمک می‌کند. ناکارآمد بودن عضله پهن مایل داخلی ممکن است کشش به خارج کشکک را افزایش دهد و

5. Bolgla LA, Malone TR, Umberger BR, Uhl TL. Hip strength and hip and knee kinematics during stair descent in females with and without patellofemoral pain syndrome. *J Orthop Sports Phys Ther.* 2008 Jan; 38(1): 12-18. DOI: 10.2519/jospt.2008.2462
6. Sharma A, Geovinson SG, Singh Sandhu J. Effects of a nine-week core strengthening exercise program on vertical jump performances and static balance in volleyball players with trunk instability. *J Sports Med Phys Fitness.* 2012 Dec; 52(6): 606-15.
7. Akuthota V, Nadler SF. Core strengthening. *Arch Phys Med Rehabil.* 2004 Mar; 85(3 Suppl 1): S86-92.
8. Waryasz GR, McDermott AY. Patellofemoral pain syndrome (PFPS): a systematic review of anatomy and potential risk factors. *Dyn Med.* 2008; 7: 9. DOI: 10.1186/1476-5918-7-9
9. Davidson KL, Hubley-Kozey CL. Trunk muscle responses to demands of an exercise progression to improve dynamic spinal stability. *Arch Phys Med Rehabil.* 2005 Feb; 86(2): 216-23. DOI:

- 10.1016/j.apmr.2004.04.029
10. Bokae F, Nasser N, Mazaheri H, Fakhari Z, Jalae S. [Strengths of lower extremity and lower trunk muscles in females with patellofemoral pain syndrome]. *Koomesh*. 2010; 12(1): 22-30. [Article in Persian]
11. Ghiasi F, Akbari A. [Comparison of the effects of closed and open kinematic chain and target angle on Knee joint position sense in healthy men and women]. *J Gorgan Univ Med Sci*. 2008; 10(4): 22-28. [Article in Persian]
12. Baldon Rde M, Lobato DF, Carvalho LP, Wun PY, Santiago PR, Serrão FV. Effect of functional stabilization training on lower limb biomechanics in women. *Med Sci Sports Exerc*. 2012 Jan; 44(1): 135-45. DOI: 10.1249/MSS.0b013e31822a51bb
13. Dixit S, DiFiori JP, Burton M, Mines B. Management of patellofemoral pain syndrome. *Am Fam Physician*. 2007 Jan; 75(2): 194-202.
14. Kettunen JA, Harilainen A, Sandelin J, Schlenzka D, Hietaniemi K, Seitsalo S, et al. Knee arthroscopy and exercise versus exercise only for chronic patellofemoral pain syndrome: a randomized controlled trial. *BMC Med*. 2007 Dec; 5: 38. DOI: 10.1186/1741-7015-5-38
15. Tyler TF, Nicholas SJ, Mullaney MJ, McHugh MP. The role of hip muscle function in the treatment of patellofemoral pain syndrome. *Am J Sports Med*. 2006 Apr; 34(4): 630-36. DOI: 10.1177/0363546505281808
16. Kaya D, Callaghan MJ, Ozkan H, Ozdag F, Atay OA, Yuksel I, Doral MN The effect of an exercise program in conjunction with short-period patellar taping on pain, electromyogram activity, and muscle strength in patellofemoral pain syndrome. *Sports Health*. 2010 Sep; 2(5): 410-16. DOI: 10.1177/1941738110379214
17. Jan M-H, Wei T-C, Song C-Y. Comparisons of quadriceps strength training, taping, and stretching on clinical outcomes in patients with Patellofemoral Pain Syndrome. *J Biomech*. 2007; 40(2): S410. DOI: 10.1016/S0021-9290(07)70405-0
18. Peeler J, Anderson JE. Effectiveness of static quadriceps stretching in individuals with patellofemoral joint pain. *Clin J Sport Med*. 2007 Jul; 17(4): 234-41. DOI: 10.1097/JSM.0b013e3180f60afc
19. Boling MC, Bolgla LA, Mattacola CG, Uhl TL, Hosey RG. Outcomes of a weight-bearing rehabilitation program for patients diagnosed with patellofemoral pain syndrome. *Arch Phys Med Rehabil*. 2006 Nov; 87(11): 1428-35. DOI: 10.1016/j.apmr.2006.07.264
20. Fehr GL, Cliquet Junior A, Azevedo Cacho ÊW, de Miranda JB. Effectiveness of the open and closed kinetic chain exercises in the treatment of the patellofemoral pain syndrome. *Rev Bras Med Esporte*. 2006; 12(2): 66-70. <http://dx.doi.org/10.1590/S1517-86922006000200002>
21. Crossley K, Bennell K, Green S, Cowan S, McConnell J. Physical therapy for patellofemoral pain: a randomized, double-blinded, placebo-controlled trial. *Am J Sports Med*. 2002 Nov-Dec; 30(6): 857-65. DOI: 10.1177/03635465020300061701
22. Barati S, Khayambashi Kh, Rahnama N, Nayeri M. [Effect of a selected core stabilization training program on pain and function of the females with knee osteoarthritis]. *Journal of Research in Rehabilitation Sciences*. 2012; 8(1): 40-48. DOI: 10.22122/jrrs.v8i1.282 [Article in Persian]
23. Yalfani A, Raisi Z. [Comparison of Two Methods Quadriceps Muscle Strengthening on Land and in the Water on pain, Function, Static and Dynamic Balance in Females with Patellofemoral Pain Syndrome]. *Sport Medicine Studies*. 13(5): 91-108. [Article in Persian]
24. Mazloum V, Mahdavejad R. [Effects of Swedish massage techniques and therapeutic exercise on patellofemoral pain syndrome]. *Journal of Research in Rehabilitation Sciences*. 2012; 8(2): 363-71. DOI: 10.22122/jrrs.v8i2.293 [Article in Persian]
25. Letafatkar A, Zandi Sh, Khodaei M, Belali Voshmesara J, Mazidi M. [Relationship between flat foot deformity, Q angle and knee pain]. *Journal of Research in Rehabilitation Sciences*. 2012; 8(1): 170-79. DOI: 10.22122/jrrs.v8i1.219 [Article in Persian]
26. Mousavi SM, Khayambashi Kh, Lenjan Nejadian Sh, Moradi H. [The Effects of Kinesiotape and Strength Training on Knee Pain and Quadriceps Strength in People with Patellofemoral Pain Syndrome (PFPS)]. *J Isfahan Med Sch*. 2011 Dec; 29(159): 1657-68. [Article in Persian]
27. White LC, Dolphin P, Dixon J. Hamstring length in patellofemoral pain syndrome. *Physiotherapy*. 2009 Mar; 95(1): 24-28. DOI: 10.1016/j.physio.2008.05.009
28. Piva SR, Goodnite EA, Childs JD. Strength around the hip and flexibility of soft tissues in individuals with and without patellofemoral pain syndrome. *J Orthop Sports Phys Ther*. 2005 Dec; 35(12): 793-801. DOI: 10.2519/jospt.2005.35.12.793
29. Chance-Larsen K, Littlewood C, Garth A. Prone hip extension with lower abdominal hollowing improves the relative timing of gluteus maximus activation in relation to biceps femoris. *Man Ther*. 2010 Feb; 15(1): 61-65. DOI: 10.1016/j.math.2009.07.001
30. Leetun DT, Ireland ML, Willson JD, Ballantyne BT, Davis IM. Core stability measures as risk factors for lower extremity injury in athletes. *Med Sci Sports Exerc*. 2004 Jun; 36(6): 926-34.
31. Shea KG, Pfeiffer R, Curtin M. Idiopathic anterior knee pain in adolescents. *Orthop Clin North Am*. 2003 Jul; 34(3): 377-83, vi.
32. Ghafarinezhad F, Afrazian L, Jahanbakhsh F, Abbasi L. [The comparison of strength and endurance in trunk stabilizer muscles between healthy people and subjects with patellofemoral joint pain syndrome]. *Journal of Research in Rehabilitation Sciences*. 2012; 8(5): 896-904. DOI: 10.22122/jrrs.v8i5.703 [Article in Persian]
33. Hertel J, Earl JE, Tsang KK, Miller SJ. Combining isometric knee extension exercises with hip adduction or abduction does not increase quadriceps EMG activity. *Br J Sports Med*. 2004 Apr; 38(2): 210-13. DOI: 10.1136/bjism.2002.003277
34. Pak J, Lee JH, Lee SH. A novel biological approach to treat chondromalacia patellae. *PLoS One*. 2013 May; 8(5): e64569. DOI: 10.1371/journal.pone.0064569
35. Grenholm A, Stensdotter AK, Häger-Ross C. Kinematic analyses during stair descent in young women with patellofemoral pain. *Clin Biomech (Bristol, Avon)*. 2009 Jan; 24(1): 88-94. DOI: 10.1016/j.clinbiomech.2008.09.004